

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ГАЗДОВАЊЕ ШУМАМА
" СРБИЈАШУМЕ" - БЕОГРАД

ШУМСКО ГАЗДИНСТВО " ТОПЛИЦА "

Број: 928

Датум: 11.03.2024. године

ПРЕДЛОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА
ПРЕДЕЛОМ ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА
„ТАТКОВА ЗЕМУНИЦА“
за период 2025 – 2034

Куршумлија, март 2024. године

Садржај

Редни број поглавља	Назив	Број стране
	Увод	3
1.	Приказ главних природних и створених вредности и природних ресурса ПИО „Таткова земуница“	5
2.	Оцена стања животне средине ПИО „Таткова земуница“	6
3.	Преглед активности, делатности и процеса који представљају факторе угрожавања ПИО „Таткова земуница“	7
4.	Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПИО „Таткова земуница“	7
5.	Анализа и оцена услова за остваривање дугорочних циљева заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПИО „Таткова земуница“	7
6.	Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности ПИО „Таткова земуница“	9
7.	Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада	10
8.	Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу ПИО „Таткова земуница“	11
9.	Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта у ПИО „Таткова земуница“	11
10.	Активности на промоцији вредности ПИО „Таткова земуница“	12
11.	Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на заштити, очувању и унапређењу и одрживом развоју ПИО „Таткова земуница“	13
12.	Сарадња са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју ПИО „Таткова земуница“	13
13.	Динамика и субјекти реализације Плана управљања ПИО „Таткова земуница“	14
14.	Финансијска средства и материјалне претпоставке за извршење поверених послова управљања ПИО „Таткова земуница“	15

Увод

„Предео изузетних одлика је подручје препознатљивог изгледа са значајним природним, биолошко-еколошким, естетским и културно-историјским вредностима које се током времена развијало као резултат интеракције природе, природних потенцијала подручја и традиционалног начина живота локалног становништва“ (Закон о заштити природе, „Сл.гл.РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21).

Одлуком СО Мeroшина о проглашењу Предела изузетних одлика „Таткова земуница“ („Сл. лист Града Ниша“, број 17 од 06. марта 2015.) шумски комплекс у Централној Србији, на јужној падини планине Мали Јастребац, стављен је под заштиту као Предео изузетних одлика „Таткова Земуница“ и утврђен је за заштићено подручје локалног значаја.

Предео изузетних одлика „Таткова земуница“ налази се у централној Србији, на територији општине Мeroшина. Површина заштићеног подручја износи укупно 361 ха 86 ари 09 м², од чега је 329 ха 73 ар 60 м² у државној својини, 16 ха 15 ари 50 м² у друштвеној својини (Холдинг корпорација „Електронска индустрија“ А.Д.Ниш) и 15 ха 96 ара 99 м² у приватној својини. Заштићено подручје је смештено између корита Крајковачке реке и Јасичког потока са источне стране и гребенског дела Малог Јастребца са западне стране са врховима Љутички крст (904 м), Црвени брег (881 м) и Големи лаз (770 м). Заштићено подручје припада КО Девча (КП део 1/1, 1/2, 1/3, 1/4, 1/5, 1/6, 1/7, 1/8, 1/9, 1/10, 1/12, 1/13, 1/14, 3, 20/1, 20/2, 30, 31/1, 31/2, део 32/1, 32/2, 32/3, 32/4, 32/5, 32/6, 44, 45, 50/2, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, део 86, део 87, део 88, 89, 91, део 92, део 3771, 3775/1, део 3775/2, 3778 и 3779). Све наведене парцеле налазе се под режимом заштите III степена, док режим заштите II степена обухвата део КП 1/1. У заштићеном подручју установљени су режими заштите II и III степена.

Општина Мeroшина поверила је управљање Пределом изузетних одлика „Таткова земуница“ ЈП „Србијашуме“ Београд, по члану 7, Одлуке о проглашењу.

Непосредне послове управљача ПИО „Таткова земуница“ обавља Шумско газдинство „Топлица“, Куршумлија.

План управљања Пределом изузетних одлика „Таткова земуница“ за период 2025-2034. године представља други десетогодишњи плански документ.

Правни основ за израду Плана управљања ПИО „Таткова земуница“ за период од 2025-2034. године (у даљем тексту: План управљања) су чланови 68. (прописује обавезу управљача да изради план), 52. и 53. (прописује садржину плана) Закона о заштити природе („Службени гласник Републике Србије“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др.закон и 71/21).

На захтев ЈП „Србијашуме“, Завод за заштиту природе Србије је издао Решење о условима заштите природе за израду Плана управљања, број 023-436/2 од 14.02.2024. године.

План је урађен у складу са:

- Законом о заштити природе („Службени гласник Републике Србије“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18.- др.закон и 71/21);
- Законом о водама („Службени гласник Републике Србије“, број 30/10, 93/12 и 101/16);
- Законом о шумама („Службени гласник Републике Србије“, број 30/10, 93/12 и 89/15 и 95/18.- др.закон);
- Законом о заштити животне средине („Службени гласник Републике Србије“, број 135/04, 36/09, 36/09.- др.закон, 72/09, 43/11, 14/16, 76/18 и 95/18.- др.закон);
- Законом о дивљачи и ловству („Службени гласник Републике Србије“, број 18/10 и 95/18. – др.закон);
- Законом о заштити од пожара („Службени гласник Републике Србије“, број 111/09, 20/15, 87/18 и 87/18 –др.закон);
- Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник Републике Србије“, број 102/07);
- Просторним планом Републике Србије 2010-2014-2020 („Службени гласник Републике Србије“, број 88/10);
- Студијом заштите ПИО „Таткова земуница“ (Завод за заштиту природе, 2012.године);
- Решењем о условима заштите природе за израду Плана управљања ПИО „Таткова земуница“ за период 2025-2034. године (Завод за заштиту природе, акт број 023-436/2 од 14.02.2024. године);
- Водопривредном основом Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 11/02);
- Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Службени гласник Републике Србије“, број 3/17).

Према Закону о заштити природе план управљања заштићеним подручјем је документ којим субјекат задужен за управљање заштићеним подручјем планира: мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја; смернице и приоритете за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

Управљач доноси план управљања за период од десет година, на који сагласност даје општина Меровина. План управљања се остварује кроз годишње програме управљања, којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, организациони и материјално-финансијски услови њиховог извршења.

1. Приказ главних природних и створених вредности, као и природних ресурса

Земуница, „Таткова земунца“ (реплика земунце) налази се на 652 m н.в., на десној долинској страни Јасичког потока, од кога је удаљена 17 m по нагибу долинске стране.

Најближе село од заштићеног природног добра је насеље Крајковац у општини Меровина. Према попису из 2022. године у селу живи 387 становника у 117 домаћинства. Спада у категорију руралних подручја у којима је основна грана привреде пољопривреда.

Земунце као основни делови спомен комплекса „Таткова земунца“ лоциране су на долинској страни Јасичког потока који је десна саставница Крајковачке реке и једног безименог потока који је десна притока поменуте реке. Оваквим положајем земунца, као привремена склоништа, пада у очи чињеница да су обе лоциране непосредно или у близини водотока чиме је било омогућено снабдевање водом некадашњим корисницима ових објеката. И остали објекти спомен комплекса, односно ове предеоне целине, лоцирани су на долинским странама локалних водотокова.

Подручје заштићеног природног добра има умерено континенталну климу. Зиме су умерено хладне и свеже, док су лета топла са честом појавом краћих жарких периода, када температурни максимум достиже и 40 С°. Јесени су обично топлије од пролећа. Собзиром на утицај медитеранске климе овај климатски појас има изражена сва четири годишња доба.

Основну вредност Предела изузетних одлика „Таткова Земунца“ чине, биолошко-еколошке, естетске и културно-историјске вредности.

Природно добро обрасло је буково-храстовом шумом, која ствара вишеструке користи, обезбеђује сировине за обновљиве и еколошки здраве производе, игра важну улогу у биолошкој разноврсности, глобалном кружењу угљеника и водном билансу. Пружа еколошке, заштитне и рекреационе услуге.

Државне шуме на простору заштићеног природног добра налазе се у оквиру Газдинске јединице „Мали Јатребац“, са одељењима 43, 44, 50, 51, 52, 53, 54, 55 и 56 која су највећим делом обрасла буквом (*Fagus moesiaca*) и храстом китњаком (*Quercus petraea*).

Буква је најзаступљенија врста по запремини 54.333,0 m³ (70%), следи храст китњак са 8.567,0 m³ (11%), цер 4.299,0 m³ (6%), дуглазија 3.042,0 m³ (4%), смрча 2.870,0 m³ (4%), црни и бели бор 894 m³ (1%), вајмутов бор 740 m³ (1%), јавор млеч 641 m³ (1%) и тд.

Храст китњак је друга најзаступљенија врста по површини. Чистих састојина има 18,64 ha или 6% од обрасле површине, мешовитих састојина храста китњака и букве има 30,37 ha (9%) и мешовитих састојина храста китњака и цера има 37,83 ha, односно јавља се на 86,84 ha или 26 % површине.

Унутар шумског комплекса налази се неколико објеката:

- земуница у којој је 13. августа 1942. године погинуо Никодије Стојановић „Татко“ борац Топличког партизанског одреда;
- спомен обележје „Таткова Земуница“;
- друга земуница (удаљена око 300 м од предходне, у правцу запада);
- црква Свети Врачи;
- хотел „Мали Јастребац“, са смештајним капацитетима и магацинима;
- одмаралиште Казнено поправног завода Ниш, Делиград;
- хотел са спортским теренима и други објекти.

Посебну амбијенталну вредност овом простору даје мања вештачка акумулација низводно од заштићеног природног добра – Крајковачко језеро, са питком водом.

Најближе село до заштићеног природног добра је Крајковац. Спада у категорију руралних подручја у којима је основна грана привреде пољопривреда.

2. Оцена стања животне средине заштићеног подручја

Основна одлика заштићеног природног добра огледа се као комбинација природних вредности, историјских догађаја везаних за подручје, уз накнадно изграђену инфраструктуру.

За време и непосредно после Другог светског рата, на Малом Јастребцу, извршене су чисте сече на великим површинама, услед чега су се јавили ерозиони процеси а високе шуме су прешле у ниске јер су се углавном обновиле из пања, а мањи део је обновљен пошумљавањем. Структура шуме је у релативно лошем стању. Преовлађују ниске шуме са 85% површине, унети четинари захватају 10% површине, пашњаци, ливаде и шумско земљиште 4% површине, док је високих шума испод 1%. Међутим иако преовлађују ниске шуме, запремина је прилично висока. Буква је најзаступљенија врста, следи храст китњак, цер, дуглазија, смрча, црни и бели бор, вајмутов бор, јавор млеч и тд.

У саставу заштићеног природног добра налазе се и људским радом створени објекти: две земунице, меморијално спомен подручје „Таткова Земуница“, црква Свети Врачи, хотел „Мали Јастребац“, одмаралиште Казнено поправног завода Ниш „Делиград“, грађевински објекти у власништву ЈП „Србијашуме“ (економски), чесме и објекти за одмор – викендице. Посебну амбијенталну вредност овом простору даје мања вештачка акумулација низводно од заштићеног природног добра – Крајковачко језеро са питком водом.

По завршетку II Светског рата, народ овог краја је у масовном броју посећивао овај простор.

У ближој околини заштићеног природног добра нема евидентираних загађивача. Стање животне средине подручја природног добра је задовољавајуће.

Вредно архитектонско наслеђе на простору Предела изузетних одлика „Таткова земуница“, поред несумњивих историјских и споменичких вредности, стоји као добар репрезент стваралаштва свога доба, али због небриге и неодговорности надлежних институција исто полако пропада.

3.Преглед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја

Потенцијалне факторе угрожавања представљају ентомолошки, фитопатолошки и други узрочници, који могу да угрозе локалитет заштићеног подручја. Опасност прети и од стране човека, због могућих бесправних сеча нарочито на делу у приватној својини и делу где је имаоц првава Холдинг корпорација „Електронска индустрија“ А.Д.Ниш у стечају, непланске градње, нарушавања природних састојина идр.

Обзиром да је подручје атрактивно за излетнике, основни фактор угрожавања је нагомилавање отпада, а потенцијалну претњу може представљати ложење ватре у оквиру шумског комплекса.

4.Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја

Основни дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја су:

- очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела и развој јавних функција заштићених подручја, првенствено у области научноистраживачког и образовног рада, културе, спорта и рекреације;
- одрживи развој заштићеног подручја и остварење добробити локалних заједница кроз планско, контролисано и ограничено коришћење природних ресурса и простора као грађевинске категорије, развој туризма и пољопривреде;
- повезивање и усклађивање националног са међународним системом заштите природе.

5.Анализа и оцена услова за остваривање циљева

Природно добро „Таткова земуница“ представља вредно подручје са потенцијалима за развој шумарства и екотуризма. До природног добра је могућ лак приступ, асфалтним и макадамским путем. Заштићено природно добро треба искористити и за стручна истраживања и праћења, уз обезбеђивање његовог несметаног даљег развоја у природним условима.

Локално становништво би могло имати користи од сеоског туризма, продаје предмета из домаће радиности, домаћих прехранбених производа и организовања смештајних капацитета за посетиоце.

Концепт уређења и коришћења природног добра сводио би се на стручно газдовање шумским фондом, повремено присуство људи и опреме за научна

истраживања, ограничене посете и екскурзије под контролом и у организацији Управљача.

Највећа снага и вредност овог простора је у његовој изузетној биолошкој и туристичкој вредности као и историјским догађајима везаним за ово подручје.

За реализацију дугорочних циљева ПИО „Таткова земуница” морају се створити претпоставке и обезбедити услови и то по приоритетима:

- **Доношење планске и програмске документације:** сагласно Одлуци о проглашењу ПИО „Таткова земуница” управљач ће донети неопходна управљачка документа, односно: План управљања за период 2025-2034. године, Извештај о реализацији плана управљања за период 2015-2024. године, годишње програме управљања ПИО „Таткова земуница” и извештаје о остваривању годишњих програма управљања ПИО „Таткова земуница”;
- **Организационо, кадровско и техничко опремање управљача:** непосредни послови управљања спроводе се преко Шумског газдинства „Топлица“ из Куршумлије, Шумске управе Прокупље. ШГ „Топлица“ има искуство у управљању заштићеним подручјима и у наредном планском периоду планира се унапређење рада у смислу стручног усавршавања постојећих кадрова, унапређења у техничком и технолошком смислу кроз набавку опреме и савремених средстава рада;
- **Међусобна сарадња и комуникација са корисницима простора** у непосредном окружењу ПИО „Таткова земуница”; неопходан услов у остваривању задатих циљева који је континуирано актуелан, односи се на сталну сарадњу и заједнички рад управљача, локалне самоуправе, надлежних институција као и министарстава и коректан однос са приватним шумовласницима и становништвом на том подручју.
- **Учешће и подршка научних и истраживачких институција:** управљач ће пружити подршку научним и истраживачким институцијама које буду заинтересоване на пољу истраживања.
- **Обезбеђење финансијских средстава** је практично најважнији услов у остваривању задатих циљева. Потпуни изостанак буџетских средстава има дугорочне последице на спровођење досадашње концепције развоја и посебно унапређења заштићених подручја. Досадашња концепција финансирања послова на заштићеном подручју била је искључиво базирана на финансирању из сопствених извора ЈП „Србијашуме“ без учешћа средстава локалне самоуправе или буџета РС.

6. Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности

Приоритетни задатак ЈП „Србијашуме“, ШГ „Топлица“, као управљача, је одржавање, успостављене одговарајуће организованости у погледу управљања, односно старања заштићеним добром, на бази поверених послова и утврђених обавеза у складу са законским и пратећим прописима (Закон о заштити природе, „Службени гласник Републике Србије“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18.- др.закон и 71/21).

У оквиру наведеног управљач је дужан да:

- Чува заштићено подручје и спроводи прописане режиме заштите; Чување, надзор и праћење стања реализоваће се преко надлежне Шумске управе у Прокупљу Шумског газдинства „Топлица“, Куршумлија. Стручна служба дужна је да у року од 24 сата обавести, писменим путем, шефа шумске управе о свим променама и неправилностима у заштићеном простору, а шеф шумске управе дужан је да у року од три дана, о свему као и о подузетим мерама, обавести директора шумског газдинства. О свим неправилностима и недозвољеним радњама у заштићеном подручју ЈП „Србијашуме“ правремено обавештава Завод за заштиту природе Србије и Републичку инспекцију за заштиту животне средине;
- Промовише и презентује вредности и значај заштићеног подручја: управљач ће самостално и у сарадњи са научно-истраживачким институцијама промовисати вредности заштићеног подручја;
- Утврђује и промовише заштићено подручје;
- Доноси управљачка документа; управљач има обавезу доношења: Плана управљања за период од 10 година, Извештаја о остваривању десетогодишњег плана управљања, Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби; Годишњег програма управљања и Извештаја о остваривању годишњег програма управљања; Сагласност на ова акта даје надлежни орган – општина Меровина;
- Обележи заштићено подручје, границе и режиме заштите: обележавање ПИО „Таткова земунца“ извршено је у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник Републике Србије“ број 30/92, 24/94 и 17/96) постављањем ознака заштићеног подручја на видном месту. С обзиром на стални проблем управљача, који се односи и на намерно уништавање постављених ознака и немарни однос корисника према ознакама, одржавање постављених и замена оштећених је стални задатак у току периодау складу са посебним правилником о начину обележавања;
- Осигура неометано одвијање природних процеса и одрживог коришћења заштићеног подручја;
- Даје сагласност на обављање научних истраживања, извођење истражних радова, снимање филмова, постављање привремених објеката на површинама у заштићеном подручју и даје друга одобрења у складу са овим законом и правилником о унутрашњем реду и чуварској служби;
- Обезбеди надзор над спровођењем услова и мера заштите природе;
- Одржава уредност и чистоћу заштићеног подручја: управљач ће планирати активности на одржавању уредности и чистоће у приступном делу заштићеног

подручја односно активности на уклањању отпада са простора непосредног окружења ПИО „Таткова земуница”;

- Прати кретање и активности посетилаца и обезбеђује обучене водиће за туристичке посете;
- Води евиденцију о природним вредностима и о томе доставља податке Заводу;
- Води евиденцију о људским активностима, делатностима и процесима који представљају фактор угрожавања и оштећења заштићеног подручја и о томе доставља податке Заводу и надлежном органу;
- Води евиденцију о непокретностима са подацима од значаја за управљање заштићеним подручјем;
- У сарадњи са републичком инспекцијом и органима безбедности спречава све активности које су у супротности са актом о заштити и представљају фактор угрожавања и девастације зштићеног подручја;
- Ажурирање базе података: ЈП „Србијашуме“, односно непосредни управљач на терену Шумско газдинство „Топлица“ Куршумлија има успостављену базу података у функцији управљања заштићеним подручјима.
- Врши и друге послове утврђене законом и актом о заштити.

Управљање овим природним добром претпоставља: добру организованост и опремљеност за извршавање поверених послова, развијен систем планирања заштите, ажурно извршавање законских обавеза и успостављање материјалних претпоставки за извршавање програмираних послова заштите.

7. Приоритетни задаци научно-истраживачког и образовног рада

У циљу очувања и унапређења, као и што стручнијег и квалитетнијег управљања заштићеним добрима неопходно је вршити и стална истраживања на истим. У овом смислу, управљач се највише ослања на опште смернице у испуњавању задатака научно-истраживачког рада и на релевантне научне установе, а пре свега на стручне екипе Завода за заштиту природе.

Основни концепт научно-истраживачког рада на споменицима природе је уско специфичан, а посебно се то односи на истраживања везана за споменик Цркве Св. Врачи.

Научно-истраживачке активности треба да су регулисане и усклађене са Планом управљања и Годишњим програмима, а резултати и документација истраживања треба да буду похрањени код управљача уз формирану базу података.

У циљу успостављања савременог система управљања заштићеним природним добром и стварања научно-стручне, информационо-документационе основе о стању и вредностима заштићеног добра, а у сврху спровођења заштите и развоја, пружити логистичку подршку истраживачима који поседују одговарајуће уверење Министарства надлежног за заштиту животне средине и које поседују Акт о условима заштите природе и животне средине које издаје Завод за заштиту природе, као и одговарајуће одобрење управљача, уз обавезно достављање података или публикованих резултата стараоцу након завршетка истраживања.

Научно истраживачке активности реализоваће се у складу са могућностима и исказаним интересима стручњака и институција.

Задаци у оквиру образовно-васпитног рада реализују се кроз презентацију и популаризацију природних и других вредности заштићеног подручја и то путем медијског приказивања, штампања промотивног материјала (проспекти, брошуре, лифлета), едукативно – промотивне активности (повезивање са ОШ, туристичким агенцијама, планинарским друштвима, обележавања еколошких датума) укључујући и евентуалне организоване посете заштићеном простору.

8. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора

На основу већ постављених дугорочних циљева заштите и одржавања као и тренутном режиму заштите где су таксативно већ набројане дозвољене и забрањене радње унутар заштићеног добра, Планом управљања планиране су следеће активности на одрживом коришћењу природних вредности, заштити, развоју и уређењу простора:

- ограничено и контролисано коришћење простора заштићеног подручја у туристичке сврхе у неуређеним (природним) условима, уз услове заштите природе;
- очување и заштита постојећих површина;
- обележавања заштићеног добра - споменика и његових граница на бази законских прописа; постављање информативних табли, табли заштићеног подручја са режимом заштите и евентуално ознака упозорења које се односе на поштовање реда и начина понашања на заштићеном простору;
- научно-истраживачке и образовно-васпитне активности;
- уређење простора;
- активности везане за шумарство (гајење и заштита, радови на изради ОГШ за ГЈ "Мали Јастребац", одржавање комуникација и др.).

9. Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта

На подручју предела изузетних одлика „Таткова Земуница“ утврђени су режими заштите II и III степена. Режим заштите II степена обухвата површину 9,4856 ха (површина Таткове земунце 8,9956 ха, а друге земунце 0,49 ха), што чини 3% укупне површине. Режим заштите III степена обухвата површину од 352,3753 ха што чини 97 % укупне површине. Налази се на надморској висини од 500 м до 920 м.

У режиму заштите II степена могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, без

последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација, екосистема, обележја предела и објеката геонаслеђа, обављати традиционалне делатности и ограничено користити природне ресурси на одржив и строго контролисан начин.

У режиму заштите II степена радови и активности се ограничавају на:

- одржавање земуница (Таткове земунице и друге земунице);
- одржавање споменичког комплекса и прилазних саобраћајница;
- газдовање шумама и шумским земљиштем код Таткове земунице, утврђеним плановима и основама газдовања шумама којима се обезбеђује побољшање састојинског стања, уз примену мера неге у виду прореда умерене јачине захвата.

У режиму заштите III степена могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса простора уз потребну инфраструктуру и другу изградњу. У границама режима заштите III степена дозвољено је коришћење шума и шумског земљишта у складу са плановима и основама газдовања шумама за ово подручје.

На целом заштићеном подручју у смислу његовог одржања, уређивања и развоја ограничавају се активности и делатности на изградњу (реконструкцију) објеката туристичког смештаја, инфраструктурне мреже и инфраструктурних објеката, у складу са одрживим коришћењем природних вредности и капацитетом простора.

На заштићеном подручју забрањени су сви радови и активности који оштећују, нарушавају и мењају његове особине и вредности.

10. Активности на промоцији вредности заштићеног подручја

Програмске активности у овој области конципирани су тако да се врши позитиван утицај на стварање представе о заштићеном добру као и давање конкретне информације, да се популаришу вредности подручја и утиче на интересовање научно-васпитних институција.

Презентација и популаризација ће се остваривати кроз следеће активности:

- штампање информативних брошура;
- информисање кроз јавна гласила;
- израду WEB презентације ПИО „Таткова земуница“;
- учешће у традиционалним локалним манифестацијама које се одржавају на подручју ПИО „Таткова земуница“;
- организовање презентације о значају ПИО „Таткова земуница“ за ученике основних и средњих школа;
- организовање и учешће у различитим акцијама, а поводом обележавања Светског дана шума, Светског дана заштите биодиверзитета, Светског дана заштите животне средине, Европске недеље шума, Светског дана туризма, Светског дана планина и др.;

11. Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности

Законом о заштити природе, детаљно су дефинисане обавезе Управљача по питању документације коју мора да уради (и уреди) за заштићено подручје. То су пре свега:

- План управљања заштићеним природним добром (као десетогодишњи документ који се доноси на десет година),
- Годишњи програм управљања заштићеним природним добром (и то као део производно-финансијског плана предузећа),
- Извештај о остваривању програма управљања заштићеним подручјем,
- Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби за заштићено природно добро;

Документација везана за научно-истраживачки рад и друге активности у оквирима Плана управљања, може да буде похрањена код Управљача уколико су исте спроведене, односно уколико постоји интресовање научних и других институција и организација а у складу са условима Завода за заштиту природе.

12. Облици сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности

Основни циљ успостављања и одржавања односа јесте заштита природног добра, поштовање одређеног режима заштите и стварање услова за бољи развој подручја у функцији заштите.

У циљу унапређења заштићеног подручја планира се сарадња са свим заинтересованим и надлежним субјектима и то:

- сарадња са надлежним министарствима;
- програмска сарадња са другим управљачима заштићених подручја у Србији;
- програмска сарадња са стручним установама (Завод за заштиту природе Србије, Завод за урбанизам, Институтути, Факултети и др.);
- програмска сарадња са планинарима, извиђачима, еколошким покретима, младим истраживачима и др.;
- сарадња са месним заједницама и Општином Меровина;
- сарадња са ЈКП;

Посебно је важно одржавање сталне сарадње са локалним становништвом и то, пре свега, у смислу едукације и информисања истих о вредностима, значају и могућностима које пружају заштићена добра. Локалном становништву потребно је дати и знања о изворним вредностима и значају заштићених добара, а све у циљу заштите истих.

Значајна сарадња и евентуално партнерство односи се посебно на планинарска друштва и еколошка друштва, која су у много чему компатибилна у очувању животне средине и заштити исте, као и управљачи заштићених подручја.

13.Активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене

План управљања ПИО „Таткова земуница“ за период 2025 – 2034. године биће реализован преко Годишњих програма управљања ПИО „Таткова земуница“.

1. Израда управљачких докумената

Годишњи програм управљања ради се сваке године, према Плану управљања и представља његову реализацију за дату годину.

Динамика и потребна средства исказују се сваке године у зависности од услова и темпа реализације Плана управљања.

Годишњи програм управљања саставни је део Производно-финансијског плана Шумског газдинства „Топлица“, за ту годину. Према овом Плану управљања планирана је израда десет годишњих програма управљања са пратећим извештајима о извршењу.

Извештај о остваривању годишњег програма управљања за претходну годину, доставља се до 15. децембра текуће године.

Пре истека периода за који се доноси План управљања, анализираће се његово целокупно спровођење и остварени резултати, а уколико постоје ванредне околности или уколико је то потребно, може се вршити и ревизија истог.

Управљач ће у наредном периоду израдити Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби за заштићено природно добро

2. Организовање и опремање чуварске и стручне службе

У овом планском периоду акценат ће се дати на успостављању и побољшању организационе, кадровске и техничке опремљености за извршавање посебних задатака у области заштите природе, њене презентације и истраживачког рада.

За извршење планских задатака везаних за прописани режим заштите неопходно је програмирање и реализација одговарајуће организационе и техничке структуре на нивоу ЈП „Србијашуме“ и ШГ „Топлица“, Куршумлија.

На чувању и праћењу стања ПИО „Таткова земуница“ запослен је стално један чувар заштићеног подручја. На стручном делу послова ангажују се по потреби надлежни реверни инжењер, референт заштите животне средине и самостални референт стручних служби.

За наредни период предвиђа се посебно даља едукација кадрова који су директно везани за наведене послове и њихово редовно опремање кроз планове набавки у чуварским службама. Посебан акценат у том смислу даће се следећим сегментима:

- набавке опреме (двоглед , лична заштитна средства),
- обуке, едукације чувара шума, односно чувара природе,
- штампања брошура за чуваре са свим битним подацима о заштићеном природном добру,

3. Праћење стања шума и превентивне мере заштите од пожара

Праћење здравственог стања шума овог подручја врши се према упутству носиоца Извештајно-прогнозних послова у области заштите шума и извештаји, односно узорци за анализу достављају се носиоцу овог посла - Институту за шумарство у Београду, који ће давати обавезујуће препоруке за спровођење мера заштите.

Спроводиће се и превентивне мере заштите од пожара и то: појачаном контролом од стране чуварске службе у критичним периодима, постављањем знакова забране ложења ватре и знакова упозорења на појачану опасност од појаве пожара као и едукацијом локалног становништва о опасностима од пожара.

4. Обележавање заштићеног подручја

Обележавање ПИО „Таткова земуница“ у претходном периоду вршено је у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник Републике Србије“ број 30/92, 24/94, 17/96);

С обзиром на стални проблем управљача, који се односи и на намерно уништавање постављених ознака и немарни однос корисника према ознакама, одржавање постављених и замена оштећених је стални задатак у току периода.

Планира се постављање и обнављање пет ознака табли ЗПД-а и постављање и одржавање две информативне табле.

5. Уређење и популаризација подручја

Популаризација подручја спровешће се уз помоћ националних или локалних телевизија, уколико оне искажу интересовање за ПИО „Таткова земуница“.

Реализација мера и активности на популаризацији подручја које се тичу штампања флајера, брошура и публикација највише је условљена финансијским средствима, јер досадашње искуство показало је да се одржавао само онај ниво активности и мера које је финансирало Шумско газдинство „Топлица“.

14. Финансијска средства и друге материјалне предпоставке за извршавање поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђења

Финансирање заштићеног подручја, према члану 69. Закона о заштити природе, обезбеђује се из: средстава буџета Републике Србије, односно јединице локалне самоуправе; средстава Зеленог фонда Републике Србије; накнада за коришћење заштићеног подручја; прихода остварених од обављања делатности; средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе; донација, поклона и помоћи и других извора у складу са законом.

У досадашњој пракси управљања, финансирање свих послова везаних за заштићено добро текло је из сопствених извора ЈП „Србијашуме“ без учешћа средстава буџета локалне самоуправе или буџета Републике. Полазећи од законских решења, а имајући у виду да је овим планом управљања предвиђена реализација групе задатака и законских обавеза, неопходно је за њихову реализацију финансијска средства обезбедити у континуитету из свих потенцијалних извора, а не само извора управљача. Опредељење ЈП „Србијашуме“, ШГ „Топлица“, у области обезбеђивања потребних средстава у планском периоду биће усмерено на следеће:

- да се из сопствених средстава обезбеђују средства по основу посебних критеријума, уколико буду постојале реалне могућности стварања интерних фондова;
- да се за одређене програмске задатке континуирано обезбеђују буџетска средства РС, локалне самоуправе, из одговарајућих, наменских фондова или од донатора;

Полазећи од наведеног, у наредном десетогодишњем периоду, годишњим програмима управљања дифинисана је врста задатака и висина потребних финансијских средстава.

Сагласно планираним активностима и задацима, које треба да изврши Управљач ПИО „Таткова земуница“, у оквиру Плана управљања ПИО „Таткова земуница“ за период 2025 - 2034. година, процењено је да су неопходна финансијска средства у износу од:

Период 2025-2034.	Учешће (рсд)			Свега (рсд)
	ЈП „Србијашуме“	Општина Мерошина		
	6.655.238	2.051.256		8.706.494
%	76,44	23,56		100,00

Самостални референт за приватне шуме
и ЗЖС

Директор ШГ "Топлица" - Куршумлија

Стојан Бијелић, *дипл.инж.шум.*

Добривоје Милисављевић, *дипл.инж.шум.*

